

Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus sekä ehkäisyn ja hoidon kehittäminen

**Arpajaislain 52. § mukainen toiminta
vuonna 2019**

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Sopimuskumppanit:

**Alkoholitutkimussäätiö
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca (Peliklinikka)
Helsingin yliopiston Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja
hallinnan tutkimuskeskus (CEACG)**

Taustaksi

Toiminta ja rahoitus perustuu lakiin

Suomalaisen rahapelijärjestelmän päämääränä on ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja. Arpajaislain 52. § mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa haittojen seurannasta ja tutkimuksesta sekä ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä. Tehtävästä aiheutuvat kustannukset STM perii lakisääteisesti Veikkaus Oy:ltä.

STM on osoittanut arpajaislain mukaisen tehtävänsä toimeenpanon ja koordinoinnin pääosin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL). Toimintaa ohjaa STM:n ja THL:n välinen puitesopimus¹ (kulunut sopimuskausi 2016–2019). Kokonaisuus muodostuu toisiinsa kytkeytyvistä tutkimuksesta, kehittämistyöstä ja viestinnästä. Sen rahoitus oli kuluneena sopimuskauteksi 2 140 000 euroa vuosittain. Tuosta summasta THL:n toteuttaman toiminnan rahoitus oli 1 571 500 € vuonna 2019. THL koordinoi 52. § sopimustoimintaa. Siihen sisältyy THL:n oman toiminnan rahoituksen lisäksi yhteistyösopimuksia rahoitusosuuksineen. Sopimuskumppanit olivat vuonna 2019 tutkimusyhteistyön osalta Helsingin yliopiston Riippuvuuskien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus CEACG (188 500 €) ja Alkoholitutkimussäätiö (ATS) (284 800 €), jonka myöntämää apurahatutkimusta oli vuonna 2019 käynnissä Helsingin, Tampereen, Turun ja Itä-Suomen yliopistoissa. Kehittämisen ja tutkimustyön yhteistyösopimus Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa koski Peliklinikan toimintaa (201 000 €). THL laskuttaa sopimuksen mukaan nämä kustannukset STM:ltä. Sopimussumma ylittyi ennakoidusti väestötutkimusten vuodelle 2019 kohdentuneiden kulujen vuoksi.

Raporttiin on koottu vuoden 2019 kuvaukset keskeisimmästä THL:n ja sen sopimuskumppaneiden tekemästä ja THL:n koordinoimasta arpajaislain 52. § toiminnasta. Tekstissä on numeroviitteet kyseiseen toimintaan liittyviin julkaisuihin ja muuhun toimintaan (liite 1). Raportissa ja liitteessä on listattu julkaistut artikkelit. Tehtäviin kuuluu seurannan ja tutkimuksen lisäksi myös rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen. Kehittämistyö on pitkäjänteistä ja useita tahoja koskeva prosessi, jonka tuotoksia ei useinkaan ole mahdollista kuvata samaan tapaan kuin julkaistua tutkimusta tai tuotettua aineistoa. Kehittämistyötä tehdään aina laajassa yhteistyössä sosiaali-, terveys- ja kasvatusalojen ammattilaisten sekä myös kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Rahapeliteema herätti keskustelua

Rahapelaamisesta aiheutuvat haitat ovat olleet vuonna 2019 laajasti esillä tiedotusvälineissä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Rahapeliongelma ja haitat nostettiin esiin sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Kokemusasiantuntijuus sekä rahapelipoliittiseen vaikuttamiseen tähtäävä kansalaistoiminta ottivat jalansijaa julkisessa keskustelussa.

Arpajaislailla säädettiin pakollinen tunnistautuminen hajasijoitettuun raha-automaattipelaamiseen alkavaksi vuonna 2022. Tunnistautuminen ja rahapeliautomaattien sijoittelu olivat erityisen huomion kohteena yleisessä keskustelussa ja mediassa. Veikkaus ilmoitti tarkistavansa omia vastuullisuustoimiaan, se esimerkiksi aikaisti pakollista tunnistautumista vuodelle lakisääteisestä. Keskustelua herätti myös se, että suuri osa rahapelikulutuksesta kertyy pieneltä joukolta pelaajia. Osa Veikkauksen edunsaajista nosti esiin huolen tuottojen menetyksen uhasta, jotkut myös rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen näkökulman.

STM toimeenpani sidosryhmille laajan haastattelukierroksen ja avoimen otakantaa.fi -kyselyn näkemyksistä ja tarpeista arpajaislain 52. pykälän mukaisesta toiminnasta vuosiksi 2020–2023. Saatu tieto huomioitiin STM:n määrittäessä tulevan kauden strategisen linjan, toiminnan painopisteet ja tulostavoitteet. Hallitusohjelmassa

¹ Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen sekä tutkimus, puitesopimus STM/4743/2015. THL/142/6.00.00/2016.

STM:n vastuulle tuli myös rahapelipoliittisen ohjelman laatiminen, jonka osaksi edellä mainitut toimenpiteet tulevat 2020.

Tiedolle ja asiantuntemukselle oli sekä tarvetta että kysyntää

Arpajaislain 52. pykälän kautta rahoitettu toiminta perustuu tietoon. Vuonna 2019 julkaistiin vertaisarvioituja tieteellisiä tutkimusartikkeleita eri teemoista sekä kansainvälinen vertaisarvioitu kirja. Lisäksi ilmestyi raportteja sekä ammattiyhteisölle ja suurelle yleisölle suunnattuja tieteellisiä yleistajuisia kirjoituksia (ks. liite 1. Julkaisu- ja lähdeluettelo). Kehittämistyössä ja viestinnässä paneuduttiin rahapeliongelman varhaiseen tunnistamiseen ja puheeksiottoon. Läheisten palvelupolut olivat kehittämistyön kohteena. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tuotettuja koulutuksia ja tukiaineistoja markkinoitiin osaamisen tueksi.

Laaja-alainen asiantuntijatyö valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla sekä jatkuva vuorovaikutus toiminnan tuloksia hyödyntävien tahojen kanssa (esimerkiksi päättäjät ja sote-ammattilaiset) on keskeinen osa toimintaa. THL:n ja sen sopimuskumppaneiden tutkimustietoa, asiantuntemusta, julkaisuja ja aineistoja hyödynnettiin vuonna 2019 monipuolisesti esimerkiksi mediayhteydenotoissa, lausunnoissa, asiantuntijapuheenvuoroissa, seminaareissa ja koulutustoiminnassa, haittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta keskeisissä rahapelialan työryhmissä ja kehittämishankkeissa.

Asiantuntijoita toimi tehtävän kannalta keskeisissä kansallisissa ja kansainvälisissä työryhmissä, esimerkkeinä kansallisista rahapeliasioiden neuvottelukunta, rahapelien ja niiden toimeenpanon haittoja arvioiva työryhmä, rahapelihaittojen seurantaa ja seurannan mittareita määrittelevä työryhmä sekä ehkäisevän päihdetyön valtakunnallinen ohjausryhmä. Kansainvälisestä yhteistyöstä saadaan tukea kansalliselle toiminnalle, esimerkkeinä Kanadan johtama työryhmä rahapelaamisen riskitasojen määrittelemiseksi, kansainvälinen vertaileva tutkimus rahapelijärjestelmän ja rahapelikulttuurin vuorovaikutuksesta ja rahapelitutkimuksen synergiaan pohjoismaissa pyrkivä GAMIC-verkosto.

Tätä raporttia kirjoitettaessa on juuri julkaistu toimintasuunnitelma vuodelle 2020, loppukauden 2020–2023 suunnitelma valmistellaan yhteistyössä kuluvan vuoden aikana.

Helsingissä 29.1.2020

Saini Mustalampi

Johtava asiantuntija, STM-THL puitesopimuksen vastuuhenkilö, kokonaisuuden koordinaattori
Päihteet ja riippuvuudet -yksikkö, THL

Corinne Björkenheim
Kehittämispäällikkö
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan
osaamiskeskus Socca
Peliklinikka

Matilda Hellman
Tutkimusjohtaja
CEACG
Helsingin yliopisto

Tomi Lintonen
Tutkimusjohtaja
Alkoholitutkimussäätiö

Sisällysluettelo

1 TILANNEKUVAA JA TIEDON VÄLITYSTÄ RAHAPELAAMISESTA JA HAITOISTA	6
Väestötasolla haittojen määrä pysytellyt vakaana, rahapeliongelmaan apua hakevilla haitat yleistyneet	6
Tilastokeskus toteutti Suomalaisten rahapelaaminen 2019 -tutkimuksen tiedonkeruuvaiheen	6
Alaikäisten nuorten rahapelaaminen vähentynyt jyrkästi 2010-luvulla	6
Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuva nettipelaaminen yleistä auttavien palveluiden piirissä olevilla asiakkaila.....	6
Nuoret aikuiset ottavat Suomessa muihin maihin verrattuna enemmän pikavippejä	7
Peruskoulun päättötodistuksen alhainen keskiarvo yhteydessä runsaampaan rahapelaamiseen 18–29-vuotiailla	7
Rahapeliongelma vangeilla yleisempi kuin väestössä keskimäärin	7
Valmisteilla Veikkauksen peli- ja pelaajadatan hyödyntäminen –tarkastelussa myös yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolinen pelaaminen	7
Rahapelaamisesta aiheutuvat haitat puheeksi myös edunsaajien ja -välittäjien kanssa	7
Kuumotus ja Mauton - Rahapelihaittoja taklattiin kansalaisviestinnällä	8
2 TARKASTELUSSA RAHAPELIJÄRJESTELMÄ JA -POLITIikka	8
Rahapeliyhteisöjen yhdistymisprosessin perusteluissa korostuivat rahapelihaittojen ehkäisyn sijaan rahapeliuotot	8
Tuottojen keräämisen ja haittojen vähentämisen välinen jännite saa suomalaiset pohtimaan rahapelijärjestelmän ristiriitaisuuksia ja valtion rooleja	8
Suomen rahapelipolitiikka EU:ssa hillitsi EU:n poliittista ja oikeudellista vaikuttamista	9
Suomalainen rahapelikulttuuri on normalisoitunutta ja arkipäiväistä	9
Rahapelaamisella monentasoisia yhteiskunnallisia vaikutuksia	9
Rahapeliautomaatteja sijoitettuna tiheimmin alueilla, joissa sosioekonominen huono-osaisuus on korkeimmillaan	9
Julkinen keskustelu rahapelien haitoista yleistynyt	9
Veikkausta koskeva julkinen keskustelu eroaa muista suomalaisista monopoleista	10
Veikkauksen peliportfolio on pääasiallisesti punainen	10
Tutkimus Veikkauksen omistajaohjauksesta käynnissä	10
Tamperealaiset näkevät kasinon sijoittumisessa kotikaupunkiinsa mahdollisuuksia ja riskejä	10
Rahapeliyhteisö Paf osana ahvenanmaalaista yhteisöä	11
Suuntaviivoja seminaarista sosiaalisesti ja eettisesti kestäväälle rahapelien markkinoinnille	11
3 RAHAPELAAMINEN PUHEEKSI, PELIONGELMAN HOITO OSAKSI PALVELUJÄRJESTELMÄÄ - SOTEKENTÄLLÄ VAHVISTETTIIN OSAAMISTA.....	11
Rahapelihaittojen ehkäisyä vahvistettiin osana ehkäisevää päihdetyötä.....	11
Osaamista vahvistamalla laatua rahapeliongelman ehkäisyyn ja hoitoon	12
Rahapelaamisen puheeksiottoon työväline	12

Puheeksiotto viestinnän pääteemana	12
Lisää tietoa rahapelaamisen aiheuttamista haitoista ja puheeksiotosta sosiaalityöhön.....	12
Rahapelaamisen puheeksioton kirjaamisen edellytyksiä vahvistettiin terveydenhuollossa	12
Rahapeliongelmien hoidon kirjaamista asiakastietojärjestelmiin edistettiin Peliklinikalla.....	13
Hoidon ja tuen suositusten valmistelu käynnistyi	13
Hoidon saatavuuden arvioimiseksi valmisteltiin kuntakysely	13
Kokemusasiantuntijuus vahvasti osaksi ehkäisyn ja hoidon kehittämistä	13
Naloksoni -nenäsumutteen hyötyä rahapeliriippuvuuden hoidossa tutkittiin	13
Ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolun kuvaus	14
Rahapeliongelman hoito osana yhdyskuntapalvelua	14
JULKAISU- JA LÄHDELUETTELO 2019	15
VERTAISARVIOIDUT TIETEELLISET ARTIKKELIT	15
Kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut julkaisut	15
Yhteistyössä tehdyt julkaisut, joissa on mukana 52. § rahoitusta.....	16
Hyväksytty julkaistavaksi: kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut julkaisut	17
Hyväksytty julkaistavaksi: yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta	17
MUUT VERTAISARVIOIMATTOMAT TIETEELLISET KIRJOITUKSET, RAPORTIT, KIRJAT JA KOKOOMATEOKSET	17
Kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut.....	17
Yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta.....	18
SUURELLE YLEISÖLLE JA AMMATTIYHTEISÖILLE SUUNNATUT JULKAISUT JA KIRJOITUKSET	19
Kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut.....	19
Yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta.....	19
MUUT JULKAISUT	20
Yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta.....	20
MUUT LÄHTEET	20
TOIMIJA JA YHTEYSHENKILÖT.....	21

1 TILANNEKUVAA JA TIEDON VÄLITYSTÄ RAHAPELAAMISESTA JA HAITOISTA

Tekstin lomassa suluissa olevat numerot viittaavat julkaisu- ja lähdeluettelon numerointiin.

Väestötasolla haittojen määrä pysytellyt vakaana, rahapeliongelmaan apua hakevilla haitat yleistyneet

Maaliskuussa 2019 julkaistiin STM:n toimeksi antaman Rahapelikyselyn kakkosvaiheen tulokset, joissa tarkasteltiin vuosien 2016–2017 välillä tapahtuneita muutoksia rahapelaamisessa ja rahapelihaitoissa Uudellamaalla, Kymenlaaksossa ja Pirkanmaalla (31). Rahapelihaittoja kokeneiden väestöosuudessa ei tapahtunut muutosta vuosina 2016–2017. Miesten rahapeliongelmat ja riskitasolla pelaaminen vähenivät. Myös rahapelaajien määrä pieneni, mutta rahapelikulutus ei kuitenkaan muuttunut eli suuri osa kulutukselta tuli pieneltä joukolta. Hieman toisenlainen kuva piirtyi, kun tarkasteltiin rahapeliongelmaan apua hakevia Helsingin Peliklinikan asiakkaita (32). He kokivat runsaasti erilaisia haittoja ja esimerkiksi rahapelaamisen aiheuttamat terveyshaitat ja ihmissuhteisiin liittyvät haitat yleistyivät vuosina 2016–2017.

Rahapelikyselyn aineiston pohjalta tehtiin useita jatkoanalyyskejä, joiden tuloksista viimeistellään tieteellisiä artikkeleita.

Vastuutaho: THL

Tilastokeskus toteutti Suomalaisten rahapelaaminen 2019 -tutkimuksen tiedonkeruuvaiheen

Neljän vuoden välein toteutettavan Suomalaisten rahapelaaminen -väestötutkimuksen vuoden 2019 aineisto kerättiin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Tutkimuksen tulokset julkaistaan vaiheittain vuoden 2020 aikana erillisen suunnitelman mukaisesti.

Vastuutaho: Tilastokeskus

Alaikäisten nuorten rahapelaaminen vähentynyt jyrkästi 2010-luvulla

Alaikäisten rahapelaaminen väheni jyrkästi vuosina 2010–2019 (7, 39). Vuonna 2019 noin viidennes 14-vuotiaista pojista ja liki kolmannes 16-vuotiaista pojista ilmoitti kyselyssä kuitenkin pelanneensa rahapelejä. Alle 18-vuotiaiden tyttöjen rahapelaaminen on harvinaista.

Vastuutaho: THL

Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuva nettipelaaminen yleistä auttavien palveluiden piirissä olevilla asiakkailla

Katsaustyyppinen selvitys (40) kartoitti auttavien palveluiden piirissä olevien asiakkaiden ulkomaista nettipelaamista. Kaikki pelimuodot (kivijalkapelaaminen eli fyysiset automaatit kaupoissa, kioskeilla jne sekä kotimainen ja ulkomainen nettipelaaminen) olivat aiheuttaneet asiakkaille ongelmia. Ulkomaisten nettipelien pelaajien joukossa ongelmien vakavuus korostui, erityisesti suurempien häviöiden, lähes rajattoman pelitarjonnan ja rahansiirtojen helppouden myötä. Selvityksen perusteella voidaan todeta, että tarvitaan työkaluja, joilla pelaajat pystyvät hakemaan keskitetysti pelaamisen estämistä sekä mainontakieltoja ulkomaisille pelisivustoille.

Vastuutaho: Peliklinikka

Nuoret aikuiset ottavat Suomessa muihin maihin verrattuna enemmän pikavippejä

Alkoholitutkimussäätiön kautta osin rahoitetussa Rahapeliongelmat ja verkkoyhteisöt -tutkimushankkeessa tutkittiin ongelmapelaamista ja sosiaalisen median käyttöä 15–25-vuotiailla (13, 16, 17, 18). Tutkimuksissa korostui sosiaalisten verkkoyhteisöjen vahva merkitys. Mielenkiintoisena havaintona esiin nousi sekin, että suomalaiset nuoret aikuiset ottavat kansainvälisessä vertailussa muita useammin pikavippejä rahapelaamisensa rahoittamiseksi.

Vastuutaho: ATS

Peruskoulun päättötodistuksen alhainen keskiarvo yhteydessä runsaampaan rahapelaamiseen 18–29-vuotiailla

Alhainen peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo linkittyi tutkimuksessa riski- ja ongelmapelaamiseen sekä useiden erilaisten pelityyppien pelaamiseen varhaisaikuisuudessa. Esimerkiksi alhaisen keskiarvon omaavat miehet pelasivat paremmin koulussa menestyneitä miehiä enemmän kasinopelejä sekä nettipokeria (14).

Vastuutaho: THL & ATS

Rahapeliongelma vangeilla yleisempi kuin väestössä keskimäärin

Turun ja Vanajan vankiloissa toteutettiin kaksi erillistä tutkimusta, joissa toisessa oli kohteena vankien rahapelaaminen (2) ja toisessa vankiloissa työskentelevien työntekijöiden näkemykset rahapeliongelmistä ja heidän valmiuksista tarjota niihin tukea ja apua vankilaympäristössä (3). Vankien rahapeliongelma oli oletetusti yleisempää muuhun väestöön verrattuna. He olivat kiinnostuneita saamaan tukea rahapeliongelmaansa. Vankilatyöntekijöiden mielipiteissä esille nousi yleinen huoli pelaamisesta ja toisaalta myös kiinnostus lisäkoulutuksesta vastata tuen tarpeeseen tässä ympäristössä.

Vastuutaho: THL

Valmisteilla Veikkauksen peli- ja pelaajadatan hyödyntäminen –tarkastelussa myös yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolinen pelaaminen

Veikkauksen pelaajadatan analysoinnilla on tärkeä rooli pelaamisen ja sen aiheuttamien haittojen taustalla vallitsevien mekanismien ymmärtämisessä. Vuoden 2019 lopulla suunniteltiin prosesseja, joita seuraten data voidaan saada STM:n alaisen Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmän käyttöön. Veikkauksen kanssa yhdessä suunnitellut toimintamallit määrittävät niin datan muotoon liittyviä yksityiskohtia kuin luovutukseen kuuluvat toimenpiteet. Ensimmäiset tietojen luovutuspyynnöt sekä saatavaan aineistoon pohjautuvat analyysit tullessaan tekemään alkuvuonna 2020.

Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmän tausta-aineistoksi laadittiin eri lähteisiin perustuva kooste Suomen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisesta pelaamisesta.

Vastuutaho: STM/THL

Rahapelaamisesta aiheutuvat haitat puheeksi myös edunsaajien ja -välittäjien kanssa

THL:n koordinoimana järjestettiin kaksi yhteistyötapaamista. Niissä pohdittiin rahapelituotosta rahoitusta saavien edunsaajien ja -välittäjien sekä tuotonjakoministeriöiden kanssa mahdollisuuksia huomioida rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen edunsaajien toiminnassa. Prosessi jatkuu.

Vastuutaho: THL

Kuumotus ja Mauton - Rahapelihaittoja taklattiin kansalaisviestinnällä

Rahapelihaittojen parissa toimivien järjestöjen ja THL:n Puhutaan rahapelaamisesta -verkoston kansalaisille suunnattu viestintä jakoi tietoa rahapelaamisen riskeistä. Jos rahapelaaminen kuumottaa -kampanjaa tehtiin youtubettaja Mauttoman kanssa yhteistyössä ja lisäksi levitettiin 2018 kampanjan aikana tuotettua videomateriaalia mediaostoina (62, 63). Verkosto järjesti myös kaikille avoimen kansalaistapahtuman Keskustakirjasto Oodissa.

Vastuutaho: THL

2 TARKASTELUSSA RAHAPELIJÄRJESTELMÄ JA -POLITIikka

Tekstin lomassa suluissa olevat numerot viittaavat julkaisu- ja lähdeluettelon numerointiin.

Rahapeliyhteisöjen yhdistymisprosessin perusteluissa korostuivat rahapelihaittojen ehkäisyn sijaan rahapeliuotot

Rahapeliyhteisöjen (Veikkaus, Raha-automaattiyhdistys, Fintoto) yhdistymisen perusteluja kotimaisissa politiikka-asiakirjoissa sekä mediateksteissä arvioitiin vertailevan analyysin perusteella (1, 30). Yhdistyminen esitettiin molemmissa aineistoissa välttämättömäksi ratkaisuksi ja sen esitettiin määräytyneen suomalaisen rahapeliyhteisöjen ja valtion ulottumattomissa olevista voimista (mm. teknologinen kehitys). Sekä suomalaisten rahapeliyhteisöjen että valtion esitettiin olevan passiivisia sivustakatsojia suhteessa näihin voimiin. Näin pyrittiin perustelemaan yhdistyminen ilman, että jouduttiin vetoamaan EU-oikeudellisesti ongelmallisella tavalla rahapeliuuttoiin. Rahapeliuuttoa koskeva mediakeskustelu osoitti kuitenkin, että tuotto-odotukset olivat mm. edunsaajille hyvin merkityksellisessä asemassa. Rahapelihaittojen ehkäisyn sijaan rahapeliuotot näyttivät olleen keskeisessä asemassa fuusioprosessissa.

Vastuutaho: THL

Tuottojen keräämisen ja haittojen vähentämisen välinen jännite saa suomalaiset pohtimaan rahapelijärjestelmän ristiriitaisuuksia ja valtion rooleja

“Rahapelitarjonnan tehtävä ja julkisuuskuva Suomessa” -tutkimushankkeessa tutkittiin kansalaisten näkemyksiä rahapeliin järjestämisestä ja sääntelystä Suomessa (25). Kansalaiset hahmottavat suomalaisen rahapelijärjestelmän ristiriitaisena. Suomalaiset rahapelaajat eivät täysin luota siihen, että yksinoikeusjärjestelmä pystyy yhdistämään rahapeliuottojen keräämisen ja kuluttajien suojelun uskottavalla tavalla. Esiin nousi epäselvyys siitä, haluaako Suomen yksinoikeusjärjestelmä todella ehkäistä ongelmapelaamista vai onko kyse rahapeliin kulutuksen edistämisestä. Nykyistä järjestelmää kritisoitiin erityisesti rahapelimainonnan määrän sekä rahapeliautomaattien hajasijoittelun näkökulmasta. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että luottamuksen lujittamiseksi olisi vahvistettava rahapelimonopolin toiminnassa rahapelihaittojen ennaltaehkäisemisen ja vastuullisuuden toimintoja.

Vastuutaho: CEACG

Suomen rahapelipolitiikka EU:ssa hillitsi EU:n poliittista ja oikeudellista vaikuttamista

Euroopan unionin tuomioistuinta koskevassa politiikantutkimuksessa on osoitettu, että jäsenvaltioilla on lukuisia keinoja hillitä EU:n poliittista ja oikeudellista vaikuttamista. Esimerkiksi Suomi on kyennyt säilyttämään valtion yksinoikeuden rahapelitoimintaan hyödyntämällä muilta politiikkasektoreilta tuttuja toimintamalleja. Näitä tapoja ovat hillitty myöntöväisyys, jossa tavoitteena on pelata aikaa esimerkiksi esittämällä, että esitetyt EU-oikeudelliset tulkinnat koskevat vain asianosaista jäsenvaltiota. Toinen tapa on ennakoiva myöntöväisyys, jossa puolestaan jäsenvaltio arvioi, että on järkevämpää muuttaa omaa lainsäädäntöä itse valitulla aikataululla ja omista lähtökohdista sen sijaan että odotetaan EU:n kohdistavan jäsenvaltioon mahdollisia pakotteita. Euroopan komissio ilmoitti 2017, ettei se enää käsittele rahapelaamista koskevia kanteluita. Tämä voi merkitä sitä, että rahapelihaittojen ehkäisemistä ei tarvitse enää jäsenvaltioissa käyttää entiseen tapaan kilpailun rajoitusten perusteluna. Tällöin häviäjänä voivat olla ne ihmiset, joilla ei olisi varaa hävitä rahojaan rahapeleihin. (4)

Vastuutaho: THL

Suomalainen rahapelikulttuuri on normalisoitunutta ja arkipäiväistä

Tutkimuksessa (8) suomalaista rahapeli- ja alkoholikulttuuria verrattiin ranskalaisiin vastineisiinsa. Tutkimus osoittaa, että Suomessa rahapelien kulutus on arkipäiväistä, ja alkoholinkulutus liittyy erityistilanteisiin. Ranskassa tilanne on toisin päin: pelaaminen yhdistyy erityistilanteisiin kuten lomamatkoihin, siinä missä alkoholinkulutus on arkipäiväistä. Ehdotus rahapeliautomaattien siirtämisestä suljettuihin tiloihin voi ohjata rahapelikulttuuria kohti hillitympää ranskalaista mallia ja vähentää ongelmia saatavuuden rajoittamisen myötä. Sääntelymuutokseen liittyy kuitenkin riski ongelmapelaamisen kahtiajakautumisesta, etenkin jos rahapeliautomaateilla pelaaminen pysyy myös tulevaisuudessa yhtenä tavanomaisista pelaamisen muodoista, koska kulttuuri ja asenteet pelaamista kohtaan muuttuvat hitaammin kuin lainsäädäntö.

Vastuutaho: CEACG

Rahapelaamisella monentasoisia yhteiskunnallisia vaikutuksia

Vuonna 2019 julkaistussa artikkelissa (15) esiteltiin rahapelaamisen kansanterveysmalli, joka on rakennettu laajan kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Mallissa tarkastellaan rahapelaamisen hyötyjä ja haittoja eri tasoilla (yksilö, yhteisö, yhteiskunta). Mallia voidaan käyttää pohjana, kun selvitetään rahapelaamiseen liittyviä vaikutuksia, kuten esimerkiksi kustannuksia yhteiskunnalle.

Vastuutaho: ATS

Rahapeliautomaatteja sijoitettuna tiheimmin alueilla, joissa sosioekonominen huonosuaisuus on korkeimmillaan

Jatkotutkimus rahapeliautomaattien sijoittelusta Suomessa (9) tarkensi kuvaa sijoittelusta osoittaen muun muassa sen, että alueilla, joissa asuu keskimääräistä vanhempaa väkeä ja alueilla, joissa on keskimääräistä enemmän työpaikkoja, on myös enemmän automaatteja.

Vastuutaho: THL

Julkinen keskustelu rahapelien haitoista yleistynyt

Tutkimuksessa (38) analysoitiin, miten rahapelaamisesta on raportoitu Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2018 ja mitä merkittävimmät raportointisisällöt kertovat rahapelaamisen yhteiskunnallisesta asemasta Suomessa. Median

raportointi ja julkinen keskustelu rahapelaamisesta on lisääntynyt tarkasteluajankohtana runsaasti, mutta monopolin tukeminen ja tuottojen jakaminen ovat olleet tasaisesti keskeisin aihe mediakeskustelussa. Mediakeskustelu rahapelaamisen haitoista alkoi yleistyä 2000-luvulla ja etenkin 2010-luvulle tultaessa, mutta ei ole muodostunut yhtä merkittäväksi teemaksi kuin rahapelituotot. Tutkimus pohjaa toimintavuonna valmistuneeseen pro gradu -tutkielmaan (54).

Vastuutaho: CEACG

Veikkausta koskeva julkinen keskustelu eroaa muista suomalaisista monopoleista

Suomalaista rahapelimonopolia (Veikkaus) verrattiin mediakeskusteluja koskevassa analyysissä (26) rautatiemonopoliin (VR) sekä alkoholimonopoliin (Alko). Tarkoituksena oli selvittää, onko rahapelimonopolin vahva kansallinen tuki ja jopa vahvistaminen suomalaismonopoleille yhteinen piirre vai rahapelimonopoliin kuuluva erikoispiirre. Tarkastelu osoitti, että Veikkausta koskeva keskustelu eroaa huomattavasti VR:ää ja Alkoa koskevista keskusteluista. Siinä missä jälkimmäisiin liittyivät selkeät vastakkaiset intressit – yksityisissä intresseissä on monopolin purkaminen ja kilpailun vapauttaminen ja monopolin kannattajien intressinä sen säilyttäminen – rahapelien kohdalla kaikki julkiseen keskusteluun osallistuvat olivat monopolin kannalla. Julkisten toimijoiden halua monopolin säilyttämiseen voi selittää se, että rahapelituotot hyödyttävät suomalaisessa yhteiskunnassa laajasti esimerkiksi järjestökenttää ja poliittisia puolueita.

Vastuutaho: CEACG

Veikkauksen peliportfolio on pääasiallisesti punainen

Veikkausta verrattiin tutkimuksessa (27) Norjan rahapelimarkkinoihin. Tutkimus osoittaa, että Veikkaus tuottaa moninkertaisesti enemmän yhteiskunnallisia tuottoja kuin Norjan lailliset operaattorit (Norsk Tipping ja Norsk Rikstoto). Pelityyppikohtainen analyysi osoittaa tämän johtuvan siitä, että Veikkauksen pelien tarjonta painottaa enemmän suuren volyymin rahapeliautomaatteja, siinä missä Norjassa lottopelien ja urheiluveikkauksen rooli on suurempi. Kotimaiset veikkaustulot tulevat siis suurilta osin juuri 'punaiseksi' luokitelluista automaattipeleistä, jotka aikaisempien tutkimusten mukaan ovat kaikkein haitallisimpia pelaajan kannalta. Tässä on ristiriita arpajaislain tavoitteisiin, joiden mukaan monopolin tehtävä on ehkäistä haittoja.

Vastuutaho: CEACG

Tutkimus Veikkauksen omistajaohjauksesta käynnissä

Veikkauksen omistajaohjaajana toimii valtioneuvoston kanslia. Laadullista tutkimusta varten haastateltiin valtion virkamiehiä ja Veikkauksen edustajia vuosina 2018 ja 2019. Työn alla oleva ensimmäinen artikkeli aineistosta tulee käsittelemään suomalaista rahapelitoimintaa ja omistajaohjausta kansainvälisessä kilpailuympäristössä.

Vastuutaho: THL

Tamperelaiset näkevät kasinon sijoittumisessa kotikaupunkiinsa mahdollisuuksia ja riskejä

Tamperelaisten asenteita Veikkaukseen ja rahapelipolitiikkaan sekä asukkaiden näkemyksiä Tampereelle avattavasta kasinosta tutkittiin (34). Näkemyksissä korostuivat kasinon mahdolliset positiiviset talousvaikutukset sekä luottamus tehokkaampaan valvontaan kasinolla kuin markettien peliautomaateilla. Pelkona oli riski sekä pelaamisen että siihen liittyvien ongelmien lisääntymisestä ja korkeammista panoksista. Haastatteluissa nousi

lisäksi esiin kysymys tamperelaisuudesta: kasinoon liitetyt mielikuvat eivät sopineet käsitykseen ja kokemukseen omasta kotikaupungista. Koettiin myös, että kasinoa koskeva päätöksenteko oli tehty asukkaita kuulematta.

Vastuutaho: CEACG

Rahapeliyhteisö Paf osana ahvenanmaalaista yhteisöä

Käynnissä olevassa Ålands Penningautomatförening (Paf) -hankkeessa tarkastellaan yhtiön järjestelmän toimintaa ja roolia ahvenanmaalaisessa yhteisössä sekä sitä, miten Pafin asema on vaikuttanut ahvenanmaalaisten suhtautumiseen haittojen ehkäisyyn ja rahapeliongelmiin hoitoon. Asemaa ja julkista roolia verrataan Veikkaukseen. Tutkimuksen laaja mediateksteistä koostuva aineisto on kerätty, koodattu ja julkaisuja valmistellaan.

Vastuutaho: CEACG

Suuntaviivoja seminaarista sosiaalisesti ja eettisesti kestäväälle rahapeliin markkinoinnille

THL:n, Helsingin yliopiston, Poliisihallituksen ja EHYT ry:n järjestämässä Mainosta maltilla -seminaarissa 10.4.2019 tuotiin esille erityisesti rahapeliin markkinoinnin säätelyyn liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä ja haasteita, markkinointiin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja ajankohtaista tutkimustietoa sekä pohdittiin rahapeliin näkyvyyttä julkisessa tilassa. Seminaarin esityksistä muodostettiin ja julkaistiin suuntaviivat rahapeliin mainonnalle (53).

Vastuutaho: THL

3 RAHAPELAAMINEN PUHEEKSI, PELIONGELMAN HOITO OSAKSI PALVELUJÄRJESTELMÄÄ - SOTEKENTÄLLÄ VAHVISTETTIIN OSAAMISTA

Tekstin lomassa suluissa olevat numerot viittaavat julkaisu- ja lähdeluettelon numerointiin.

Rahapelihaittojen ehkäisyä vahvistettiin osana ehkäisevää päihdetyötä

Rahapelihaittojen ehkäisy on osa kuntien ehkäisevää päihdetyötä. Rahapelihaittojen ehkäisyn kehittämistä jatkettiin osana THL:n ehkäisevää päihdetyötä yhdessä maakuntien asiantuntijaryhmän kanssa. Työryhmässä jatkettiin koordinaattorien tehtävien määrittelyä ja rakenteiden varmistamista sote-uudistuksen kaaduttua. Rakenteita käsiteltiin myös Päihdepäivillä järjestetyssä tilaisuudessa. Pakka-toimintaan on osallistuttu valtakunnallisen verkoston sihteerinä. Lisäksi on kehitetty yhteistyössä verkkosisältöjä ja etsitty uusia avauksia ikärajavälön tehostamiseen ja mainonnan rajoittamiseen. THL:n rahapelihaittojen ehkäisyn asiantuntija on Ehkäisevän päihdetyön valtakunnallisessa ohjausryhmässä. Rahapelihaittojen ehkäisyn toteuttamista osana ehkäisevää päihdetyötä tutkittiin (5). Selvisi, että ehkäisevän päihdetyön laki tarjoaa aiempaa paremman perustelun ja oikeutuksen ehkäisylle. Koordinointi sekä verkostot edistivät ehkäisevän päihdetyön toteuttamista. Rahapelaamisen arkipäiväisyys, ikärajavälön puutteet sekä resurssien niukkuus olivat sen sijaan keskeisiä haasteita.).

Vastuutaho: THL

Osaamista vahvistamalla laatua rahapeliongelman ehkäisyyn ja hoitoon

Sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen ammattilaisten osaamista rahapeliongelmien kohtaamiseen vahvistettiin yhteistyössä ammattikorkeakoulujen ja oppilaitosten, aluehallintovirastojen, maakuntien, Peliklinikan ja EHYT ry:n kanssa.

Rahapeliongelman ehkäisyn ja hoidon osaamisen lisäämiseksi toteutettiin Rahapeliongelmien kohtaaminen - verkkokursseja (78 opiskelijaa) sekä täydennyskoulutuksena että osana tutkintokoulutusta. Pelihaittojen ehkäisy – itseopiskeluaineistoon tutustui 32 opiskelijaa. Verkkokurssien sisällön ja rakenteen uudistaminen käynnistettiin vuoden 2019 lopussa. Lisäksi toteutettiin Rahapelaaminen puheeksi- ja Rahapeliriippuvuus hallintaan - menetelmäkoulutuksia (26 opiskelijaa). Erilaisiin Rahapelaaminen puheeksi -koulutuksiin osallistui noin 500 ammattilaista ja opiskelijaa (58). Vuoden aikana pidettiin myös asiantuntijapuheenvuoroja Päihdepäivillä ja Mielenterveysmessuilla, sekä erilaisissa alueellisissa seminaareissa.

Vastuutaho: THL

Rahapelaamisen puheeksiottoon työväline

Riskitasolla pelaamisen ja rahapeliongelman varhainen tunnistaminen esim. sosiaali- ja terveyspalveluissa on tärkeää. Mitä aikaisemmin ongelma huomataan, sitä vähäisemmäksi haitat jäävät ja pelaaja saa apua ongelmasta toipumiseen. Monivuotisessa laajan yhteistyön kehittämishankkeessa luodusta toimintamallista rahapelaamisen puheeksi ottamiseen, ongelman tunnistamiseen ja lyhytneuvontaan julkaistiin tukiaineisto (50).

Vastuutaho: THL

Puheeksiotto viestinnän pääteemana

Rahapelihaittojen parissa toimivien järjestöjen ja THL:n Puhutaan rahapelaamisesta -verkosto nosti puheeksioton edistämisen pitkäaikaiseksi pääteemaksi ja puheeksiotto oli vuoden 2019 ammattilaistapahtumissa verkoston aiheena.

Vastuutaho: THL

Lisää tietoa rahapelaamisen aiheuttamista haitoista ja puheeksiotosta sosiaalityöhön

“Rahapeliongelmat sosiaalityössä” on sosiaalialan ammattilaisille tarkoitettu opas, joka julkaistaan vuonna 2020. Se on räätälöity erityisesti sosiaalityöntekijöille, jotka kohtaavat työssään ongelmallisesti rahapelejä pelaavia asiakkaita. Vuonna 2019 kirjoittajaryhmä viimeisteli oppaan sisällön.

Vastuutaho: THL

Rahapelaamisen puheeksioton kirjaamisen edellytyksiä vahvistettiin terveydenhuollossa

Mini-intervention (alkoholi, tupakka ja rahapelaaminen) kirjaamiseen liittyvässä hankkeessa testattiin yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskus Verson ja Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa mini-intervention kirjaamista terveydenhuollon tietojärjestelmään. Kirjaamisessa hyödynnettiin kansallisia koodeja. Pilotissa muodostettiin uusi koodi rahapelaamisen kartoitukseen ja tarkennettiin edellytyksiä, joilla rahapelaaminen ja siihen liittyvä mini-interventio on mahdollista kirjata niin, että tulokset on hyödynnettävissä paikallisesti ja valtakunnallisesti. Pilotti vahvisti, että rahapelaamisen kirjaaminen edellyttää ensin koulutusta rahapelaamisen puheeksiottoon.

Vastuutaho: THL

Rahapeliongelmien hoidon kirjaamista asiakastietojärjestelmiin edistettiin Peliklinikalla

Peliklinikan avohoidossa (Helsingin ja Vantaan kaupunkien palvelu) työskenneltiin asiakastietojärjestelmien ja mittareiden uudistamisen parissa. Yhdessä avohoidon työntekijöiden kanssa pohdittiin esimerkiksi sitä, miten rahapeliongelma toipumista voidaan asiakastyön yhteydessä mitata. Lisäksi kaupunkien kanssa työskenneltiin sähköisten asiakastietojärjestelmien kirjaamiskäytäntöjen ja -sisältöjen selkeyttämisen parissa.

Vastuutaho: Peliklinikka

Hoidon ja tuen suositusten valmistelu käynnistyi

Rahapeliongelman hoidolle ja tuelle ei ole Suomessa suosituksia eikä myöskään Käypä hoito -suositusta. Työryhmä aloitti rahapeliongelman hoidon ja tuen sisältöjen kuvaamisen. Työssä hyödynnetään ensisijaisesti tutkimustietoa ja lisäksi moniammatillisen asiantuntijaryhmän osaamista. Työryhmä etsii myös ratkaisuja hoidon saavutettavuuden ongelmiin.

Vastuutaho: THL

Hoidon saatavuuden arvioimiseksi valmisteltiin kuntakysely

Rahapeliongelman hoidon saatavuudesta ei ole olemassa kattavaa kuvaa. Hoidon saatavuuden arvioimiseksi valmisteltiin kunnille avohoitoon liittyvä kysely. Kyselyn valmistelua on toteutettu yhteistyössä rahapeliongelman hoidon avaintoimijoiden kanssa. Kyselyn tavoitteena on lisätä tietoa hoidon saatavuudesta ja järjestämistavoista Suomessa. Kyselyn tuloksia raportoidaan keväällä 2020.

Vastuutaho: THL

Kokemusasiantuntijuus vahvasti osaksi ehkäisyn ja hoidon kehittämistä

Rahapeliongelman ehkäisyn ja hoidon kehittämisessä on hyödynnetty kokemusasiantuntijoiden osaamista. Kokemusasiantuntijat ovat osallistuneet erilaisiin tapahtumiin, seminaareihin ja työpajoihin kouluttajina ja asiantuntijoina. Lisäksi verkkokurssien kehittämisessä on hyödynnetty kokemusasiantuntijan palautetta. THL on osallistunut myös Sosped-säätiön Osallisuudella otetta rahapeliongelmiin -hankkeen kehittämistoimintaan (59).

Vastuutaho: THL

Naloksoni -nenäsumutteen hyötyä rahapeliriippuvuuden hoidossa tutkittiin

Rahapeliriippuvuudet lääketutkimus (NalGamb) on kaksoissokkoutettu lumekontrolloitu tutkimus, jossa selvitetään onko nenäsumutteena tarvittaessa otettavasta naloksoni-lääkkeestä hyötyä rahapeliriippuvuuden hoidossa. Tavoitteena oli selvittää myös kuinka toteutettu hoito vaikuttaa rahapelaamiseen käytettyyn rahamäärään, rahapelaamisen useuteen, internetin käyttöön, elämänlaatuun, alkoholinkäyttöön ja mielialaan. Tutkimuksen kliininen vaihe saatiin päätökseen vuoden 2019 aikana. Tulosten analysointi tapahtuu vuoden 2020 aikana (64).

Vastuutaho: THL

Ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolun kuvaus

Syksyllä 2019 Peliklinikalla kuvattiin ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolku (61). Polku on kuvattu ongelmallisesti pelaavan läheisen näkökulmasta (mitä tapahtuu ennen palvelun piiriin tulemistä, sen aikana ja sen jälkeen). Jatkokehitys on työn alla.

Vastuutaho: Peliklinikka

Rahapeliongelman hoito osana yhdyskuntapalvelua

Vankien päihdekuntoutusta suunniteltaessa on syytä huomioida myös mahdollinen rahapeliongelma ja sen yhteys muihin ongelmiin (2,3). Ongelman tunnistaminen sekä riittävien tukitoimien räätälöiminen ja saatavuus ovat tärkeitä esimerkiksi uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi. Keväällä 2019 käynnistettiin kokeilu, jossa yhdistetään rahapeliongelmiin käsittely osaksi yhdyskuntapalvelua. Kokeilun toteuttivat Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistot ja Helsingin Peliklinikka. Kokeilun tavoitteena oli vuoden 2019 aikana luoda pohja valtakunnalliselle toimintamallille rahapeliongelmaa käsitteleväksi palvelusisällöksi yhdyskuntapalvelussa.

Vastuutaho: Peliklinikka

LIITE 1.

JULKAISU- JA LÄHDELUETTELO 2019

Julkaisut on jaoteltu seuraavien pääluokkien mukaan:

- Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit
- Muut vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset, raportit, kirjat ja kokoomateokset
- Suurelle yleisölle ja ammattiyhteisölle suunnatut julkaisut ja kirjoitukset
- Muut julkaisut

Julkaisut on eritelty seuraavasti: kokonaan arpajaislain 52. § rahoituksella tuotetut julkaisut sekä julkaisut, joiden tuottamisessa on mukana tätä rahoitusta. Osa julkaisuista on kustantajan maksumuurin takana, mutta tiivistelmä on kaikista avoimesti luettavissa.

Julkaisujen tekijätahoihin puolestaan viitataan yläindeksinumeroinnilla seuraavasti: ¹THL, ²ATS, ³CEACG, ⁴PELIKLINIKKA, ⁵MUU.

Muut lähteet on listattu julkaisuluettelon loppuun.

VERTAISARVIOIDUT TIETEELLISET ARTIKKELIT

Kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut julkaisut

1. ^{1,3}Selin, J., Hellman, M. & Lerkkanen, T. (2019). National Market Protectionist Gambling Policies in the European Union: The Finnish Gambling Monopoly Merger as a Case in Point. Journal of Gambling Issues 41. <https://jgi.camh.net/index.php/jgi/article/view/4040/4376>
2. ¹Lind, K., Salonen, AH., Järvinen-Tassopoulos, J., Alho, H., Castrén S. (2019). Problem gambling and support preferences among prisoners: a pilot study in an adult correctional population. International Journal of Prisoner Health. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJPH-07-2018-0041/full/html>
3. ¹Castrén, S., Lind, K., Järvinen-Tassopoulos, J., Alho, H., & Salonen, A. H. (2019). How to Support Prison Workers' Perceived Readiness to Identify and Respond to Possible Gambling Problems: a Pilot Study from Two Finnish Prisons. International Journal of Mental Health and Addiction, 1-16. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11469-019-00083-4>
4. ¹Selin, J. (2019). National gambling policies and the containment of the EU's politico-legal influence. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 36 (2), 77-90. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1455072519835703>
5. ¹Selin, J., Pietilä, E., Kesänen, M. (2019). Barriers and facilitators for the implementation of the integrated public policy for alcohol, drug, tobacco, and gambling prevention: A qualitative study. Drugs: Education, Prevention & Policy. <https://doi.org/10.1080/09687637.2019.1595527>
6. ^{2,1}Roukka, T., Salonen AH. (2019). The winners and the losers: Tax incidence of gambling in Finland. Journal of Gambling Studies. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10899-019-09899-0>

Yhteistyössä tehdyt julkaisut, joissa on mukana 52. § rahoitusta

7. ^{1,5}Raisamo, S., Kinnunen, J., Pere, L., Lindfors, P. & Rimpelä A. (2019). Adolescent Gambling, Gambling Expenditure and Gambling-Related Harms in Finland, 2011–2017. *Journal of Gambling Studies*.
<https://rdcu.be/bQ36H>
8. ^{2,3}Egerer, M. & Marionneau, V. (2019): Cultures and spaces of convenience gambling. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 36(2), s. 125-139. <https://doi.org/10.1177/1455072518807792>
9. ^{1,4,5}Raisamo, S., Toikka, A., Selin, J. & Heiskanen, M. (2019). The density of electronic gambling machines and area-level socioeconomic status in Finland: a country with a legal monopoly on gambling and a decentralised system of EGMs. *BMC Public Health* 19:1198. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7535-1>
10. ^{1,5}Castrén, S., Mäkelä, N., Haikola, J., Salonen, AH., Crystal, R., Scheinin, M. & Alho, H. (2019): Treating gambling disorder with as needed administration of intranasal naloxone: a pilot study to evaluate acceptability, feasibility and outcomes. *BMJ Open* 2019:9:e023728.
<https://bmjopen.bmj.com/content/9/8/e023728.citation-tools>
11. ^{1,5}Kontto, J., Tolonen, H., Salonen, AH. (2019). What are we missing? – The profile of non-respondents in the Finnish Gambling 2015 survey. *Scandinavian Journal of Public Health*.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1403494819849283>
12. ^{2,3,5}Sulkunen, P., Babor, T., Cisneros-Örnberg, J., Egerer, M. D., Hellman, C. M. E., Livingstone, C., Marionneau, V. K., Nikkinen, J. T., Orford, J., Room, R. & Rossow, I. (2019 painettuna, huom! 2018 online): *Setting Limits: Gambling, Science and Public Policy*. Oxford University Press.
13. ^{2,5}Kaakinen, M., Sirola, A., Savolainen, I. & Oksanen, A. (2019): Young People and Gambling Content in Social Media: An Experimental Insight. *Drug & Alcohol Review*. <https://doi.org/10.1111/dar.13010>
14. ^{2,1}Latvala, T., Alho, H., Raisamo, S. & Salonen, AH. (2019): Gambling involvement, type of gambling and grade point average among 18–29-year-old Finnish men and women. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 36(2) 190-202. <https://doi.org/10.1177/1455072518800189>
15. ^{2,5}Latvala, T., Konu, A., Lintonen, T. (2019): Public health effects of gambling – debate on a conceptual model. *BMC Public Health* 19:1077. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7391-z>
16. ^{2,5}Oksanen, A., Sirola, A., Savolainen, I. & Kaakinen, M. (2019): Gambling patterns and associated risk and protective factors among Finnish young people. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 36(2) 161-176.
<https://doi.org/10.1177/1455072518779657>
17. ^{2,5}Savolainen, I., Oksanen, A., Kaakinen, M., Sirola, A. & Paek, HJ. (2019): A three-country study on the role of perceived loneliness in youth addictive behaviors. *Journal of Medical Internet Research*.
<https://preprints.jmir.org/preprint/14035>
18. ^{2,5}Sirola, A., Kaakinen, M., Savolainen, I., & Oksanen, A. (2019). Loneliness and online gambling-community participation of young social media users. *Computers in Human Behavior*, 95(June), 136–145.
[DOI: 10.1016/j.chb.2019.01.023](https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.01.023).
19. ^{2,5}Macey, J. & Hamari, J. (2019): Investigating Relationships Between Video Gaming, Spectating Esports, and Gambling. *Computers in Human Behaviour* 80:344-353. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.11.027>

20. ^{2,5} Sjöblom, M., Macey, J., Hamari, J. (2019): Digital athletics in analogue stadiums: Comparing gratifications for engagement between live attendance and online spectating of esports. Internet Research DOI:10.1108/INTR-07-2018-0304

Hyväksytty julkaistavaksi: kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut julkaisut

21. ¹Castrén, S., Mäkelä, N., Alho, H. Selecting an appropriate alcohol pharmacotherapy: review of recent findings. Current Opinion in Psychiatry.
22. ¹Järvinen-Tassopoulos, J. & Kesänen, M. Mistä asiantuntijuus muodostuu? Ongelmapelaajien kohtaaminen sosiaalityössä. Janus (kesäkuu 2020).
23. ^{1,2}Järvinen-Tassopoulos, J. & Marionneau, V.: Huoleen kietoutuvat perhesiteet – Ikääntyvien vanhempien ja aikuisten lasten rahapelaaminen läheisten kokemana ja kertomana. Teoksessa J. Järvinen-Tassopoulos & H. Pirskanen (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus. (2021)
24. ^{1,2}Järvinen-Tassopoulos, J. & Marionneau, V.: Lasten asema ongelmapelaajan perheessä. Teoksessa J. Järvinen-Tassopoulos & H. Pirskanen (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus. (2021)
25. ^{3,1}Lerkkanen, T., Egerer, E., Alanko, A., Järvinen-Tassopoulos, J. & Hellman, M.: Citizens' Perceptions of Gambling Regulation Systems: A New Meaning-Based Approach. Journal of Gambling Issues. (2020)
26. ^{2,3}Marionneau, V. & Hellman, M.: What is special about gambling? A comparison of public discourse on Finnish state monopolies in rail traffic, gambling, and alcohol. Critical Gambling Studies.

Hyväksytty julkaistavaksi: yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta

27. ^{2,5}Marionneau, V. & Lähteenmaa, J. Yhteiskunnallisten tuottojen kerääminen rahapeleillä ja peliportfolioiden vaikutus tuottoihin valtion yksinoikeusjärjestelmissä. Yhteiskuntapolitiikka (2020)
28. ^{2,3,5}Egerer, M., Marionneau, V., & Virtanen, M. How Luhmann's systems theory can inform gambling studies. Critical Gambling Studies.

MUUT VERTAISARVIOIMATTOMAT TIETEELLISET KIRJOITUKSET, RAPORTIT, KIRJAT JA KOKOOMATEOKSET

Kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut

29. ¹Selin, J. (2019). Oivaltavasti rahapelipolitiikasta. Kirja-arvio teoksesta Michael Egerer, Virve Marionneau & Janne Nikkinen (toim.): Gambling policies in European welfare states. Current challenges and future prospects. Palgrave MacMillan, 2018. Yhteiskuntapolitiikka 84 (3), 355-356.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138285/YP1903_Selin.pdf?sequence=2&isAllowed=y
30. ^{1,3}Selin, J., Hellman, M. & Lerkkanen, T. (2019). Monopolin vahvistaminen kilpailun nimissä: Rahapeliyhteisöjen yhdistämisprosessin oikeuttaminen politiikka-asiakirjoissa ja mediassa. Yhteiskuntapolitiikka 84 (2), 207-213.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137950/YP1902_Selinym.pdf?sequence=2&isAllowed=y
31. ^{1,3,5}Salonen, AH., Lind, K., Castrén, S., Lahdenkari, M., Selin, J., Järvinen-Tassopoulos, J., Kontto, J. & Hellman, M. (2019). Rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet

kolmessa maakunnassa. Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. Raportti 4/2019, THL.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137804/URN_ISBN_978-952-343-301-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

32. ^{1,4,5}Salonen, AH., Lind, K., Castrén, S., Heiskanen, M., Lahdenkari, M. & Alho, H. (2019). Peliklinikan asiakkaiden rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet. Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. Raportti 5/2019, THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137805/URN_ISBN_978-952-343-309-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
33. ³Egerer, M. (2019) Finland. Teoksessa: I. Fiedler, F. Steinmetz, L. Ante & M. von Meduna (toim.): Regulierungsoptionen für den deutschen Onlineglücksspielmarkt. Endbericht. Hamburg: Universität Hamburg, s. 201-222.
34. ^{2,3}Egerer, M., Lerkkanen, T. & Jääskeläinen, P. (2019): Suomen uusi kasino ja rahapelipoliittiset mielipiteet Tampereella. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 115. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://blogs.helsinki.fi/hu-ceacg/files/2019/06/Suomen-uusi-kasino.pdf>
35. ³Hellman, M. (2019): Social and health care reforms and vulnerable groups. Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(1), s. 3-5. <https://doi.org/10.1177/1455072519829392>
36. ³Hellman, M. (2019): Gambling – No Ordinary Commodity. Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(2), s. 63-65. <https://doi.org/10.1177/1455072519826739>
37. ³Hellman, M. (2019): Can gambling-funded research be non-biased? The case of section 52 in Finland. Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 36(6), s. 485-590. <https://doi.org/10.1177/1455072519886093>
38. ^{2,3}Lerkkanen, T. & Marionneau, V. (2019): Rahapelaaminen Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2018. Yhteiskuntapolitiikka 84(5-6), s. 609-617. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138876/YP1905-6_Lerkkanen&Marionneau.pdf?sequence=2

Yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta

39. ^{1,5}Kinnunen, JM., Pere, L., Raisamo, S., Katainen, A., Myöhänen, A., Lahti, L., Ahtinen, S., Ollila, H., Lindfors, P. & Rimpelä, A. (2019). Nuorten terveystapatutkimus 2019. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:56. https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/terveystapatutkimus-nuorten-tupakan-ja-alkoholin-kaytto-ei-ena-vahene
40. ^{4,5}Heiskanen, M., Silvennoinen, I., Nuutinen, S., Hallamaa, T., Saarelainen, J. & Björkenheim, C. (2019): ”Tunnissa meni 1500 €”. Ulkomaille pelaaminen rahapeliongelmien apua hakeneiden joukossa. https://peluuri.fi/sites/default/files/peliklinikka_ulkomaille_pelaaminen_raportti_a4_final.pdf
41. ^{4,5}Björkenheim, C., Heiskanen, M., Kämppi, J., Ränninranta, R., Saariluoma, O., Typpi, J. & Silvennoinen, I. (2019): Peliklinikan toimintakatsaus 2017–2018. <http://peliklinikka.fi/wp-content/uploads/2019/09/Peliklinikka-Toimintakatsaus-2017-2018.pdf>

SUURELLE YLEISÖLLE JA AMMATTIYHTEISÖILLE SUUNNATUT JULKAISUT JA KIRJOITUKSET

Kokonaan 52. § rahoituksella tuotetut

42. ¹Mustalampi, S. (2019). Rahapeliyhtiön ravistelu oli hyvä alku pelipöydän siivoukselle. THL:n blogi 11.9.2019. <https://blogi.thl.fi/rahapeliyhtion-ravistelu-oli-hyva-alku-pelipoydan-siivoukselle/>
43. ¹Raisamo, S., Selin, J. (2019). Rahapelihaittojen ehkäisy on otettava suomalaisen rahapelipolitiikan ykköstavoitteeksi. THL:n blogi 19.8.2019. <https://blogi.thl.fi/rahapelihaittojen-ehkaisy-on-otettava-suomalaisen-rahapelipolitiikan-ykkostavoitteeksi/>
44. ¹Raisamo, S. (2019). Tiedätkö, pelaatko punaisia vai vihreitä rahapelejä? THL:n blogi 17.4.2019. <https://blogi.thl.fi/tiedatko-pelaatko-punaisia-vai-vihreita-rahapeleja/>
45. ¹Selin, J. (2019). Kansallinen rahapelipolitiikka EU:ssa. PopNad, 17.4.2019. <https://nordicwelfare.org/popnad/fi/artiklar/kansallinen-rahapelipolitiikka-eussa/>
46. ^{2,3}Egerer, M & Marionneau, V. (2019): Rahapelijärjestelmää tulisi rakentaa kuluttajansuojelu edellä. Helsingin yliopiston Tutkijan ääni -palsta, 19.8.2019. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/hyvinvointiyhteiskunta/rahapelijarjestelmaa-tulisi-rakentaa-kuluttajansuojelu-edella>
47. ⁴Heiskanen, M. (2019): Rahapeliongelma voi koskettaa ketä tahansa. Tiimi 3/2019. <https://a-klinikkasaatio.fi/tiimi/tiimi-3-2019>
48. ^{1,2}Salonen, A., Mustalampi, S., Roukka, T. (2019). Rahapelituottojen uudelleenjaossa pienituloisten asuttamat maakunnat saavat vähemmän kuin hyvätuloisten alueet. THL uutinen 7.11.2019. <https://thl.fi/-/rahapelituottojen-uudelleenjaossa-pienituloisten-asuttamat-maakunnat-saavat-vahemman-kuin-hyvätuloisten-alueet>
49. ¹Salonen, AH. (2019). Rahapelijärjestelmän uudistus ei toistaiseksi vähentänyt haittoja - pelihaittojen torjuntaa pitää tehostaa. THL uutinen 26.3.2019. <https://thl.fi/-/rahapelijarjestelman-uudistus-ei-onnistunut-vahentamaan-haittoja>

Yhteistyössä tehdyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta

50. ^{1,4,5}Björkenheim, C., Castrén, S., Jaakkola, T., Kesänen, M., Pietilä, E., Ränninranta, R., Saariluoma, O., Wuorio, S. (2019). Rahapelaaminen puheeksi: Puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta. THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-281-9>
51. ^{1,5}Kesänen, M., Strand, T. (2019) Tarvitsemme nuoret mukaan Pakka-toimintaan. THL blogi 18.12.2019. <https://blogi.thl.fi/tarvitsemme-nuoret-mukaan-pakka-toimintaan/>
52. ^{5,1}Strand, T., Kesänen, M. (2019) Mini-intervention kirjaaminen ei ole aina yksinkertaista, mutta sinnikkyys palkitaan – opettavia kokemuksia pilottihankkeen puolivälistä. THL-blogi 17.6.2019. <https://blogi.thl.fi/mini-intervention-kirjaaminen-ei-ole-aina-yksinkertaista-mutta-sinnikkyys-palkitaan-opettavia-kokemuksia-pilottihankkeen-puolivalista/>
53. ¹Selin, J. toim. (2019) Suuntaviivoja sosiaalisesti ja eettisesti kestäväälle rahapeliä markkinoinnille. THL uutinen 10.4.2019. <https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/-/suuntaviivoja-sosiaalisesti-ja-eettisesti-kestavalle-rahapeliä-markkinoinnille>

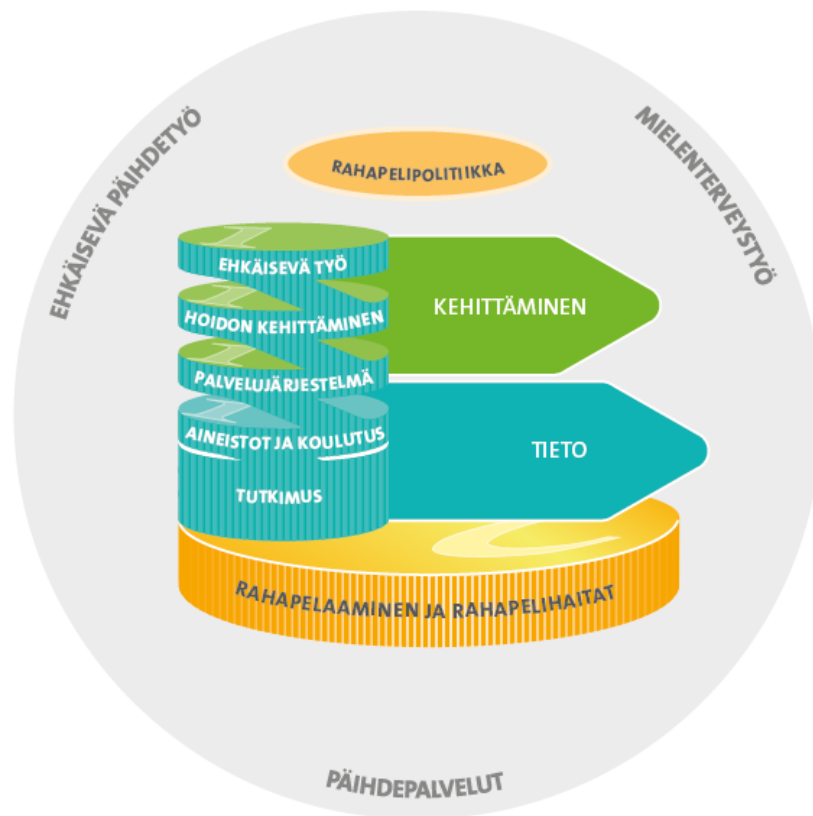
MUUT JULKAISUT

Yhteistyössä tehtyt, joissa on mukana 52. § rahoitusta

54. ^{2,3}Lerkkanen, T. (2019): Monopolin puolustusta, kritiikkiä ja murtumisen uhkakuvia. Rahapelaamisen mediarepresentaatiot Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2016. (pro gradu -tutkielma). Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/105204>
55. ²Ahonen, J. (2019): Kolme kriisiä ja kansalliset rahapelit: yhteiskunnallisten murroskausien vaikutus suomalaisen rahapelijärjestelmän muotoutumiseen. Helsinki: Helsingin yliopisto. (monografiaväitöskirja)
56. ²Majuri, J. (2019): Dopamine, opioid and serotonin neurotransmission in behavioral addictions. Turku: Turun yliopisto. (artikkeliväitöskirja)

MUUT LÄHTEET

57. THL:n Rahapelit -verkkosivut: <https://thl.fi/pelihaitat>
58. THL:n Osaamisen kehittäminen -verkkosivut: <https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/osaamisen-kehittaminen>
59. Sosped-säätiön Osallisuudella otetta rahapeliongelmien -hanke: <https://pelirajaton.fi/tietoa/osallisuudella-otetta-rahapeliongelmien/>
60. Rahapelihaittoihin liittyvät tiedontarpeet sekä ehkäisyn ja hoidon kehittäminen ota kantaa.fi -kyselyn yhteenveto: <https://d2htbfmhc6rwjj.cloudfront.net/attachments/9/6/3/da4711c374cc2b29f50285abb17ca.pdf>
61. Ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolun kuvaus: http://peliklinikka.fi/wp-content/uploads/2020/01/Ongelmallisesti-pelaavan-l%C3%A4heisen-palvelupolku_loppuraportti_Peliklinikka.pdf
62. Jos rahapelaaminen kuumottaa -kampanjasivu: <https://thl.fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/rahapeliongelman-hoito-ja-tuki/jos-rahapelaaminen-kuumottaa>
63. Mauton. TÄTÄ RAHAPELAAMINEN OIKEASTI ON! YouTube video, 9:32, julkaistu 2.10.2019: <https://www.youtube.com/watch?v=9PSkY4fhWno>
64. Rahapeliriippuvuuden hoitotutkimus -verkkosivut: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/rahapeliriippuvuuden-hoitotutkimus>

Kuvio: Rahapelaamiseen liittyvien haittojen ehkäisyn ja vähentämisen perustana on tutkimustieto

TOIMIJAT JA YHTEYSHENKILÖT

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Johtava asiantuntija **Saini Mustalampi**,
saini.mustalampi@thl.fi
<https://thl.fi/pelihaitat>

Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja
hallinnan tutkimuskeskus CEACG, Helsingin yliopisto
Tutkimusjohtaja **Matilda Hellman**,
matilda.hellman@helsinki.fi
<https://blogs.helsinki.fi/hu-ceacg>

Alkoholitutkimussäätiö
Tutkimusjohtaja **Tomi Lintonen**,
tomi.lintonen@alkoholitutkimussaatio.fi
www.alkoholitutkimussaatio.fi

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Kehittämispäällikkö **Corinne Björkenheim**, **Peliklinikka**
corinne.bjorkenheim@hus.fi
<https://peliklinikka.fi>